

Asia: VN/14511/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa

Vastaako mielestänne hallituksen esityksessä ehdotettu työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa työelämän ja monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden tarpeisiin?

Osittain

Mahdollisuus perusteluihin:

Suomen Taiteilijaseura katsoo, että yhdistelmävakuutus vastaa monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden ansiosidonnaisen päivärahan kertymiseen liittyviin haasteisiin ja on siten askel oikeaan suuntaan. Monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden, kuten kuvataiteilijoiden, keskeiset ongelmat liittyvät kuitenkin siihen, pääsevätkö he työttömäksi jäädessään tosiasiallisesti työttömyysturvan piiriin. Tämä osoittaa, että pelkkä työssäoloehdon kehittäminen ei riitä, vaan järjestelmää on tarkasteltava kokonaisuutena siten, että monimuotoisesti työllistyvillä on aidosti mahdollisuus päästä työttömyysturvan piiriin.

Yhdistelmävakuutuksen kohderyhmä ja arvio yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä Yhdistelmävakuutuksen tavoitteena on mahdollistaa monimuotoisesti työllistyville usean työllistymisen tavan yhtäaikainen vakuuttaminen työttömyysvakuutusjärjestelmässä. Yhdistelmävakuutuksessa voisi vakuuttaa palkkatyötä, yritystoimintaa sen muodosta riippumatta, perhehoitajana toimimista ja työskentelyapurahalla työllistymistä.

Yrittäjänä itsensä voisi vakuuttaa maatalousyrittäjät, itsensä työllistäjät ja yksinyrittäjät sekä työnantajayrittäjät. Sillä, missä oikeudellisessa muodossa yritystoimintaa harjoitetaan, ei olisi merkitystä. Yhdistelmävakuutus kattaisikin esimerkiksi osakeyhtiömuodossa, avoimessa yhtiössä, kommandiittiyhtiössä ja toiminimellä toimimisen. Tämä vastaisi nykyistä yrittäjän työttömyysvakuutusta.

Edellytys olisi, että työllistyminen on monimuotoista. Monimuotoisuus, eli esimerkiksi palkkatyön ja yksinyrittäjyyden yhdistäminen, voisi olla rinnakkaista. Tämä tarkoittaa, että kumpaakin tulonlähdettä syntyy samoina kalenterikuukausina. Monimuotoisuus voisi muodostua myös kausista. Tämä tarkoittaa,

että joinakin kuukausina voisi muodostua vain toisen tulonlähteen mukaista vakuutetun tulon saantia.

Yhdistelmävakuutuksen hankkiminen tulisi arvion mukaan mahdolliseksi noin 110 000 monimuotoisesti työllistyvälle henkilölle. Tästä joukosta enintään noin 14 000 henkilölle syntyisi yhdistelmävakuutuksen myötä mahdollisuus täyttää työssäoloehto ja siirtyä perusturvalta ansioturvan piiriin. Lopuille noin 96 000 henkilölle, jotka jo nyt kerryttävät tai voisivat kerryttää työttömyyskassan jäsenenä palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehto, yhdistelmävakuutus tarjoaisi mahdollisuuden vakuuttaa nykyistä suuremman osuuden tuloista, ja osan kohdalla muutos voisi kannustaa työttömyyskassassa vakuuttautumiseen.

Yhdistelmävakuutuksen ottaminen olisi monimuotoisesti työllistyville vapaaehtoista. Tästä seuraa, että yhdistelmävakuutus vaikuttaisi tosiasiaa yllä kuvattua pienempään joukkoon ihmisiä.

Arviota yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä on avattu hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1 sekä luonnoksen liitteessä.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiriä:

Yhdistelmävakuutuksen kohderyhmä vastaa monimuotoisesti työllistyvien piiriä. On olennaista, että myös apurahatulot voidaan kattavasti sisällyttää vakuutuksen piiriin, sillä ne muodostavat merkittävän osan luovien alojen toimijoiden toimeentulosta. Apurahat mahdollistavat pitkäjänteisen työskentelyn aloilla, joilla markkinaehtoinen ansainta on epävarmaa ja työsuhteista työtä ei käytännössä ole tarjolla. Siten Suomen Taiteilijaseura katsoo, että apurahojen huomioiminen ei ole järjestelmässä marginaalinen vaan rakenteellisesti keskeinen kysymys.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuus vakuutetulle Suomessa ansioperusteisen työttömyysvakuutuksen edellytyksenä on, että henkilö kuuluu työttömyyskassaan. Kuten palkansaajalla ja yrittäjällä, myös monimuotoisesti työllistyvällä työttömyyskassajäsenyys yhdistelmävakuutettuna olisi vapaaehtoista, ja yhdistelmävakuutetuksi pitäisi itse hakea joko työttömyyskassaan liityttäessä taikka jäsenyyden aikana. Vapaaehtoisuus koskisi myös sitä, vakuuttaako henkilö kaikki monimuotoisen työllistymisensä tulot vai vain osan niistä. Työttömyyskassan jäseneksi voisi jatkossakin liittyä ja jäsenenä ollessa vakuuttaa itsensä esimerkiksi vain palkansaajana, vaikka henkilöllä olisi myös muuta, yhdistelmävakuutuksessa huomioitavaa tuloa kuten esimerkiksi yritystoiminnasta muodostuvaa vakuutustuloa.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta on kuvattu muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvuissa 4.1.2 ja 4.1.4.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta:

Yhdistelmävakuutus on syytä pitää edelleen vapaaehtoisena niin, että henkilö voi itse valita, minkä tulon hän haluaa vakuuttaa. Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuudessa on kuitenkin huomioitava se, että mikäli henkilö päättää jättää vakuuttamatta esimerkiksi apurahatulonsa, tulisi tätä tuloa kohdella vastaavasti kuin aiemminkin. Työskentelyapurahakauden tulisi tällaisessa tapauksessa edelleen pidentää palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehdon tarkastelujaksoa ja olla hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta. Oikeustilaa ei tällaisessa tilanteessa ole syytä muuttaa.

Mahdollisuutta jättää osa tuloista vakuuttamatta ja täten pidentää työssäoloehdon tarkastelujaksoa ei tule poistaa järjestelmän monimutkaisuuteen vedoten, sillä vakuutuksenmyöntäjällä on joka tapauksessa velvollisuus tunnistaa vakuutuksenalaiset tulot työssäoloehto arvioitaessa.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto Esityksessä ehdotetaan, että yhdistelmävakuutetun, monimuotoisesti työllistyvän työttömyyskassan jäsenen ansiopäiväraha voisi jatkossa perustua

palkkatyöstä saatavan tulon ja yrittäjän vakuutustulon yhdistelmään (yhdistelmävakuutetun työssäoloehto). Lisäksi yhdistelmävakuutetun työssäoloehdossa voitaisiin huomioida perhehoitajan samaa hoitopalkkio ja työskentelyapuraha.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto kerryttäisi jokainen sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana yhteenlaskettu, huomioitava tulo olisi 930 euroa tai enemmän (vuoden 2025 tasossa). Tulorajaa tarkistettaisiin kuten palkansaajan työssäoloehdon tulorajaa tarkistetaan. Työssäoloehto täytyisi, kun 28 kuukauden tarkastelujaksolla on koossa yhteensä 12 työssäoloehto kerryttävää kuukautta. Tarkastelujaksoa voitaisiin pidentää esimerkiksi päätoimisen opiskelun, työkyvyttömyyden ja perhevapaan perusteella, kuitenkin enintään seitsemällä vuodella. Yhdistelmävakuutetun ansiopäiväraha perustuisi työssäoloehdossa huomioituihin vakuutettuihin tuloihin.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.2.

Kommenttinne yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdosta:

Suomen Taiteilijaseuran näkemyksen mukaan yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdon tarkastelussa tulee säilyttää apurahojen tarkastelujaksoa pidentävä vaikutus, mikäli henkilö päättää jättää vakuuttamatta tämän tulon. Tämä on tärkeää, jotta yhdistelmävakuutus ei heikennä joidenkin apurahansaajien asemaa.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdon määräytyminen kuukausikohtaisen tulorajan (930 euroa) perusteella ei kaikilta osin vastaa monimuotoisesti työllistyvien, erityisesti taiteilijoiden, tosiasiallista tulonmuodostusta. Luovilla aloilla työskentelylle on tyypillistä tulojen epäsäännöllisyys ja kasautuminen yksittäisiin ajankohtiin, kuten apurahakausiin tai projektiluonteisiin suorituksiin. Tällöin vuositason tulot voivat olla riittäviä, mutta ne eivät jakaudu tasaisesti kalenterikuukausille. Nykyinen kuukausiperusteinen tarkastelu voi johtaa siihen, että työssäoloehto ei kerry, vaikka henkilön kokonaistyöpanoksen jakautuminen ja ansioiden määrällinen taso sitä muutoin puoltaisivat.

Tämän vuoksi työssäoloehdon määräytymistä olisi perusteltua kehittää siten, että se huomioi paremmin epäsäännölliset tulovirrat, esimerkiksi mahdollistamalla tulojen jaksottamisen pidemmälle ajanjaksolle tai huomioimalla tulot nykyistä joustavammin. Keskeistä on, että tällaiset ratkaisut otetaan huomioon jo lain säätämisvaiheessa. Sääntelyä ei tulisi jättää työttömyyskassojen sisäisten ohjeiden, toimintatapojen tai käytäntöjen varaan, sillä tämä voi johtaa epäyhtenäiseen soveltamiseen ja heikentää vakuutettujen oikeusvarmuutta sekä ennakoitavuutta. Muutoin on olemassa riski, että uudistus ei tosiasiallisesti paranna niiden henkilöiden asemaa, joiden työnteon muodot poikkeavat säännöllisestä kuukausiansiosta.

Vaikutukset omaishoitajiin Esityksen valmistelun aikana arvioitiin mahdollisuutta vakuuttaa omaishoitajan palkkio työttömyyden varalle vastaavasti kuin perhehoitajan hoitopalkkio. Vakuuttamismahdollisuuden arvioitiin pääasiassa heikentävän omaishoitajien tilannetta. Tämän vuoksi esityksessä ei ehdoteta, että omaishoitajana toimimisen voisi vakuuttaa työttömyyden varalle. Tämä tarkoittaa sitä, että omaishoitajien osalta tilanne säilyisi samana kuin nykyään.

Jos omaishoitajan palkkio huomioitaisiin yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdossa, omaishoito ei enää

olisi hyväksyttävä syy työssäoloehdon tarkastelujakson pidentämiselle kuten nykyisin. Lisäksi, jos omaishoitajan hoitopalkkio huomioitaisiin työssäoloehdon kertymisessä ja ansiopäivärahan perusteeksi huomioitavassa tulossa, ne huomioitaisiin myös työttömyysetuuden sovittelussa. Esimerkiksi omaishoidon tuen hoitopalkkion vähimmäismäärä pienentäisi maksettavan päivärahan määrää noin 12,31 euroa päivässä, eli noin 265 euroa kuukaudessa. Tätä korkeampi palkkio pienentäisi päivärahan tasoa vielä enemmän.

Omaishoitajien osalta nykytilaa kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 2.8.2.2 ja muutoin vaihtoehtoisten toteuttamistapojen osalta luvun 5.1.2 alaluvuissa.

Kommenttinne siitä, että omaishoidon hoitopalkkiota ei voisi vakuuttaa yhdistelmävakuutuksessa:

-

Ansiopäivärahan rahoitusYhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan rahoituksessa etuuden ansio-osaan kohdistuisi palkansaajien ja työnantajien vakuutusmaksun tuottoa siltä osin kuin ansio-osa perustuu palkkatuloon. Yrittäjän vakuutustuloon, työskentelyapurahaan tai perhehoitajan hoitopalkkioon perustuva yhdistelmävakuutetun ansio-osa rahoitettaisiin kokonaisuudessaan työttömyyskassan jäsenmaksulla. Yhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan perusosa rahoitettaisiin palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahaa vastaavalla tavalla valtion ja päivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella.

Pelkkään perhehoitajan hoitopalkkioon ja työskentelyapurahaan perustuvan ansiopäivärahan ansio-osa rahoitettaisiin työttömyyskassan jäsenmaksulla.

Palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahan rahoitukseen ei esitetä muutoksia.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen ansiopäivärahan rahoituksesta:

Esityksen mukaista rahoitusmallia on tarpeen kehittää siten, ettei jäsenmaksujen taso muodostu tosiasialliseksi esteeksi vakuutuksen piiriin hakeutumiselle. Suomen Taiteilijaseura näkee esityksessä merkittävänä riskinä sen, että vakuutuksen kustannukset nousevat tasolle, joka estää monia monimuotoisesti työllistyviä taiteilijoita käytännössä ottamasta vakuutuksen. Taiteilijoiden osalta jäsenmaksuihin perustuva rahoitus voi lisätä vakuutettujen taloudellista taakkaa suhteessa heidän tuloihinsa, jolloin erityisesti pienituloiset joutuvat jättäytymään vakuutuksen ulkopuolelle.

Erytyisesti on huomioitava, että pelkästään apurahatulojen varassa työskentelevien mahdollisuudet vakuuttaa tulonsa voivat jäädä heikoiksi, mikäli vakuuttamisen kustannukset muodostuvat korkeiksi. Tilanne poikkeaa olennaisesti palkansaajista, joiden osalta työnantajat osallistuvat työttömyysvakuutuksen rahoittamiseen.

Lisäksi työttömyyskassan jäsenmaksu on verotuksessa vähennyskelpoinen vain siltä osin kuin vakuutetulla on verotettavaa ansiotuloa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että pelkästään verovapaan apurahan varassa työskentelevät eivät voi hyödyntää vähennystä, mikä edelleen heikentää vakuuttamisen taloudellista kannattavuutta.

Suomen Taiteilijaseura katsoo, että työn toimeksiantajien ja tilaajien tulisi osallistua vakuutuksen rahoittamiseen vastaavalla tavalla kuin työnantajat osallistuvat palkansaajien työttömyysvakuutukseen. Tämä vahvistaisi järjestelmän saavutettavuutta ja parantaisi sen toimivuutta monimuotoisesti työllistyvien luovan alan tekijöiden näkökulmasta. Tätä mahdollisuutta tulisi arvioida yhdistelmävakuutuksen jatkovalmistelun ja kehittämisen yhteydessä.

Muut ansiopäivärahan rahoitusta koskevat ehdotukset Työttömyyskassalla, joka järjestäisi sekä palkansaajan että yrittäjän ansioturvaa, tai joka järjestäisi jäsenilleen yhdistelmävakuutusta, tulisi olla palkkatuloon ja yrittäjätuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien etuuksien rahoitusta varten erilliset jäsenmaksut ja erilliset tasoitusrahastot.

Työttömyyskassan tulisi erottaa palkkatuloon ja yritystuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien ansio-osan tai sen osien rahoituslähteet toisistaan jäsenmaksussa, tilinpäätöksessä ja tasoitusrahaston tasolla noudattaen, mitä laissa säädetään palkansaajan ansiopäivärahan tai yrittäjän ansiopäivärahan järjestämisestä. Tämä koskisi myös sijoitustoimintaa.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.
Kommenttinne ehdotukseen rahoituksen erillisyydestä:

-

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen tai sulkeminen Työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää jäsenilleen yhdistelmävakuutuksen tai työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää sekä palkansaajan että yrittäjän työttömyysvakuutusta varalle, voisi myös luopua jonkin vakuutuslajin järjestämisestä. Tämä edellyttäisi kassan kokouksen päätöstä kassan sääntöjen muuttamisesta. Järjestämisestä luopumisessa olisi kaksi pääasiallista toimintatapaa.

Työttömyyskassa voisi ensinnäkin kassan kokouksen päätöksellä sulkea vakuutuskannan. Tämä tarkoittaisi, että esimerkiksi palkansaajia ja yhdistelmävakuutettuja vakuuttava työttömyyskassa voisi sulkea yhdistelmävakuutuksen niin, että se ei enää vakuuttaisi uusia monimuotoisesti työllistyviä jäseniä yhdistelmävakuutettuina. Jo yhdistelmävakuutettujen jäsenten jäsenyys ja siihen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet jatkuisivat. Yhdistelmävakuutukseen perustuvaa ansiopäivärahaa maksettaisiin siihen saakka, mihin jäsenmaksutuotto ja tasoitusrahaston varat riittävät.

Toiseksi työttömyyskassa voisi luovuttaa vakuutuskannan toiselle työttömyyskassalle. Kyse olisi työttömyyskassan toiminnan osan luovuttamisesta, ja menettely poikkeaisi nykytilasta, jossa työttömyyskassa voi kokonaisuudessaan sulautua toiseen työttömyyskasaan. Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen edellyttäisi luovuttavan työttömyyskassan ja vastaanottavan työttömyyskassan kassan kokouksen myönteistä päätöstä ja Finanssivalvonnan hyväksyntää.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttamista ja sulkemista kuvataan muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.4.

Kommenttinne ehdotukseen vakuutuskannan luovuttamisesta ja sulkemisesta:

Yhdistelmävakuutuksen houkuttelevuus ja hyväksyttävyyys edellyttää, että vakuutettu voi perustellusti odottaa saavansa vakuuttamansa tulon perusteella etuuksia myös tulevaisuudessa. Työttömyyskassan mahdollisuus luopua vakuutuskannasta sulkemismenetelmällä vaarantaa tämän, sillä se sallii ansiopäivärahan maksamisen lopettamisen tilanteessa, jossa jäsenmaksutuotto ja tasoitusrahaston varat ovat loppuneet. Järjestelmän tulee turvata vakuutetun perustellut odotukset siitä, että vakuutettu tulo tuottaa vastaavaa etuusturvaa myös jatkossa.

Kysymys on erityisen merkityksellinen, koska kyse on vakuutetun elantonsa turvaavista ansiotuloista, joihin kohdistuvat muutokset vaikuttavat suoraan hänen toimeentulonsa edellytyksiin. Tämän vuoksi sääntelyssä korostuu velvollisuus turvata perusteltujen odotusten ja luottamuksensuojan toteutuminen.

Työttömyyskassajaon purkaminen Nykytilassa työttömyyskassa voi vakuuttaa joko vain palkansaaaja tai vain yrittäjiä. Esityksessä ehdotetaan, että tästä jaosta luovuttaisiin. Jatkossa työttömyyskassa voisi vakuuttaa joko vain palkansaaaja tai vain yrittäjiä taikka sekä palkansaaaja että yrittäjiä. Lisäksi työttömyyskassa voisi vakuuttaa monimuotoisesti työllistyviä eli yhdistelmävakuutettuja, jos se päättää mahdollistaa tämän säännöissään.

Siitä, keitä työttömyyskassa vakuuttaa, päätettäisiin kassan säännöissä, joiden muuttamisesta tai muuttamatta jättämisestä päätetään työttömyyskassan kassan kokouksessa. Muutoksella ei olisi vaikutusta siihen, ketä pidetään palkansaaajana tai yrittäjänä, eikä palkansaaajan ja yrittäjän työssäoloehtoita tai ansiopäivärahan rahoitusta esitetä muutettavaksi.

Jaon purkamista vain palkansaaaja tai vain yrittäjiä vakuuttaviin kassoihin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.1 alaluvuissa sekä vaihtoehtoisissa toteuttamistavoissa luvussa 5.1.5.3.

Kommenttinne työttömyyskassajaon purkamisesta:

Yhdistelmävakuutuksen toteutuminen jää pitkälti kassojen harkintaan. Mikäli vakuutuksen tarjoaminen on vapaaehtoista, on kuitenkin tarpeen järjestelmällisesti seurata sen tosiasiallista toteutumista sekä tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, ettei sääntely jää käytännössä merkityksettömäksi. Tämä edellyttää viranomaiselta aktiivista seuranta ja valmiutta ryhtyä toimenpiteisiin vakuutuksen toteutumiseksi.

Taloudelliset vaikutukset Valtiovarainministeriön tekemän mallinnuksen mukaan yhdistelmävakuutuksen piiriin hakeutuisi vakuutuksen käynnistämävaiheessa noin 30 000 henkilöä, mikä nostaa maksettujen työttömyysetuuksien määrää staattisesti vuositasolla noin 5,5 milj. eurolla. Muutoksesta noin 1,9 milj. kohdistuu Työllisyysrahaston rahoitettavaksi, noin 0,8 milj. valtion ja kuntien, mutta pääasiassa valtion rahoitettavaksi. Loppuosa jää rahoitettavaksi yhdistelmävakuutusta tarjoavien työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Valtion ja kuntien sekä Työllisyysrahaston rahoitusosuudet ovat arvion mukaan hieman tätä korkeampia, mikäli myös yhdistelmävakuutuksen mahdolliset dynaamiset vaikutukset työttömyysjaksojen kestoihin huomioidaan.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.2.1 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen taloudellisista vaikutuksista:

-

Vaikutukset kuntiin Yhdistelmävakuutuksesta seuraava ansiopäivärahan korotus yhdistelmävakuutuksen ottaneilla henkilöillä rahoitetaan lähes täysin Työllisyysrahaston ja valtion rahoitusosuuksista sekä vakuutettujen jäsenmaksuin. Kuntien osuuden tästä staattisesta vaikutuksesta sekä myös mahdollisesta dynaamisesta vaikutuksesta, jossa huomioidaan yhdistelmävakuutuksen mahdollinen työttömyysjaksojen kestoa pidentävä vaikutus, arvioidaan jäävän vähäiseksi.

Vaikutuksia kuntiin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.3.

Kommenttinne esityksen vaikutuksista kuntiin:

Kotitalousvaikutukset, muut ihmisvaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset Esitysluonnoksessa vaikutuksia kotitalouksien asemaan on arvioitu niin, että yhdistelmävakuutus ei jäisi kokonaan työttömäksi vaan toinen työllistymisen laji (palkkatyö tai yritystoiminta) jatkuisi työttömyysaikana. Arvion mukaan työttömyysaikainen etuus muuttuisi yleistuesta ansiopäivärahaksi noin 1200 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla soviteltu työttömyysetuus nousisi keskimäärin 350 euroa kuukaudessa. Palkansaajan ansiopäivärahan on arvioitu muuttuvan yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 1400 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla hyöty olisi keskimäärin 344 euroa kuukaudessa. Yrittäjän ansiopäiväraha puolestaan muuttuisi yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 350 henkilöllä, ja hyöty olisi keskimäärin 215 euroa/kk, kun soviteltu yrittäjän ansiopäiväraha muuttuisi sovitelluksi yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaksi,

Esitysluonnokseen sisältyy arviointi muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Arvion mukaan yhdistelmävakuutuksen arvioidusta kustannusneutraalista noin 30 000 henkilön vakuutuspiiristä noin 52 % on miehiä ja 48 % naisia, eli kohdistumiseltaan ehdotus on melko neutraali sukupuolten välillä. Tästä vakuutuspiiristä noin 10 000 henkilöllä on huollettavia alaikäisiä lapsia, jolloin aiempaa parempi työttömyysetuus voi vähentää pienituloisuutta lapsiperheissä. Ikäjakaumassa korostuvat kuitenkin vanhemmat ikäluokat.

Kotitalousvaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.1 ja muita ihmisvaikutuksia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia luvun 4.2.2 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista:

Yhdistelmävakuutus on oikea suunta monimuotoisesti työllistyvien taiteilijoiden kannalta.

Taiteilijoiden toimeentulo perustuu usein useisiin erilaisiin tulolähteisiin, joista yhdestäkään yksinään saatava tulo ei kerrytä työssäoloahtoa. Yhdistelmävakuutus mahdollistaa tulolähteiden yhdistämisen, jolloin mahdollisuus ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan piiriin pääsemiselle parane.

Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaan Ahvenanmaan itsehallinnosta säädetään perustuslaissa ja Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991). Itsehallintoa koskevan lainsäädännön tehtävänä on turvata ja taata maakunnan väestölle sen ruotsin kielen ja kulttuurin sekä paikallisten tapojen säilyttäminen ja sallia väestön niin itsenäisesti kuin mahdollista järjestää olonsa maakunnan valtio-oikeudellisen aseman rajoissa.

Itsehallintolain perusteella maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat työllisyyden edistämistä maakunnan alueella, ja Ahvenanmaalla asuvan työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saavan työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa mahdollisuuksiaan päästä tai palata työmarkkinoille turvataan maakuntalaissa Landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvaan työllisyyden edistämistä koskevaan lainsäädäntöön. Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu työttömyyden perusteella maksettavaa perusturvaetuutta koskeva lainsäädäntö. Maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu, miten esityksessä ehdotetut muutokset huomioidaan työttömyyden perusteella maksettavaa

maakunnan lainsäädännön mukaista perusturvaa koskevassa lainsäädännössä.

**Vaikutuksia Ahvenanmaan maakuntaan käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.3.
Kommenttinne vaikutuksista Ahvenanmaan maakuntaan:**

-

Vaikutukset toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin
**Vaikutuksia toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.5.
Kommenttinne vaikutuksista toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin:**

-

Vaikutukset muutoksenhakuasteiden toimintaan
**Vaikutuksia muutoksenhakuasteiden toimintaan käsitellään hallituksen esityksen luvussa 4.2.6.
Kommenttinne vaikutuksista muutoksenhakuasteiden toimintaan:**

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset
**Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2028 alusta.
Työttömyyskassat voisivat ottaa jäsenekseen yhdistelmävakuutettuja vuoden 2028 alusta, jolloin yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaa voitaisiin myöntää ensimmäisen kerran vuonna 2029.**

Kommenttinne voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä:

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muut kommenttinne esityksestä:

Suomen Taiteilijaseuran näkemyksen mukaan yhdistelmävakuutus on oikea suunta erityisesti luovilla aloilla työskentelevien monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden toimeentulon parantamiseksi. Uudistuksen vaikutukset jäävät kuitenkin rajallisiksi, ellei työvoimapoliittisen arvioinnin kriteerejä kehitetä vastaamaan monimuotoisen työn todellisuutta.

Monimuotoisesti työllistyvien työttömyysturvaan liittyy edelleen rakenteellisia ongelmia, joita esitys ei ratkaise. Uudistuksen vaikuttavuus edellyttää, että kohderyhmä kokee vakuutuksen ennakoitavaksi ja taloudellisesti mielekkääksi. Muutoin on olemassa riski, että järjestelmä jää käytännössä vähäiselle käytölle.

Yhdistelmävakuutuksen tosiasiallista toimivuutta heikentää monimuotoisesti työllistyvien vaikeus saada työttömyysturvaa puoltava työvoimapoliittinen lausunto. Työvoimapoliittiseen arviointiin liittyvä epävarmuus heikentää olennaisesti yhdistelmävakuutuksen toimivuutta. Mikäli työttömyysturvan saamisen edellytykset ovat ennakoimattomia, ei myöskään tulojen vakuuttaminen ole kannustavaa, koska etuuden saaminen jää epävarmaksi.

Työvoimapolitiisessa arvioinnissa on lisäksi merkittäviä oikeusturvaan liittyviä ongelmia, jotka korostuvat erityisesti sivutoimisten yrittäjien tai sellaisiksi luokiteltujen henkilöiden kohdalla. Nykytilassa työvoimapolitiisiin lausuntoihin ei voi hakea muutosta ulkopuoliselta, riippumattomalta taholta, mikä tekee virheellisiin arvioihin puuttumisesta käytännössä vaikeaa ja heikentää järjestelmän uskottavuutta.

Suomen Taiteilijaseura katsoo, että työvoimapolitiisen arvioinnin kriteereitä tulisi tarkentaa ja niiden soveltamisessa huomioida nykyistä paremmin luovien alojen erityispiirteet. Lisäksi olisi tärkeää mahdollistaa muutoksenhaku työvoimapolitiisista lausunnoista ulkopuoliselle taholle oikeusturvan varmistamiseksi.

Luovien alojen työn erityispiirteitä ei nykyjärjestelmässä tunnisteta riittävästi. Tämä koskee sekä tulonmuodostuksen epäsäännöllisyyttä että työn tekemisen tapoja, jotka poikkeavat perinteisestä palkkatyöstä. Puutteellinen ymmärrys heijastuu työvoimapolitiiseen arviointiin ja vaikeuttaa työttömyysturvan yhdenvertaista toteutumista.

Sosiaaliturvan kehittämisessä luovien alojen toimijoiden ja julkishallinnon välille tarvitaan tiiviimpää yhteistyötä. Sääntelyn valmistelussa ja soveltamisessa on tärkeää hyödyntää sellaista asiantuntemusta, joka tunnistaa luovien alojen työn erityispiirteet. Yhtenä mahdollisena keinona Suomen Taiteilijaseura puoltaa Luovan talouden neuvottelukunnan kehittämistä ja laajentamista kattamaan myös toimeentulo ja sosiaaliturva. Neuvottelukunnan alaisuuteen tulisi perustaa eri teemoihin, kuten sosiaaliturvan kehittämiseen, keskittyviä työryhmiä. Alan erityiskysymysten systemaattisempi käsittely parantaisi sääntelyn toimivuutta ja vähentäisi tulkintaongelmia käytännössä.

Ahlberg Melissa
Suomen Taiteilijaseura